

Slaapstoornissen in de psychiatrie

Symposium sleepless
“Bijna geen lucht krijgen”

Kees van Gelder

15-5-2025

Disclosure belangen sprekers

Disclosure belangen spreker K. van Gelder	
Geen (potentiële) belangenverstrengeling	Geen/ Zie hieronder
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties ¹	VIVISOL Nederland B.V.
<ul style="list-style-type: none"> • Sponsoring of onderzoeksgeld² • Honorarium of andere (financiële) vergoeding³ • Aandeelhouder⁴ • Andere relatie, namelijk ...⁵	N.v.t. Ja N.v.t. N.v.t.

Waarom belangrijk?

- De relatie tussen slaapstoornissen en psychiatrische problematiek wordt steeds duidelijker. Vele patiënten in de psychiatrische setting lijden aan OSAS en hierbij is een directe rol zichtbaar bij ontregelingen als manie, depressie of psychotische verschijnselen. Het is een van de grootste uitdagingen om hierbij de juiste behandeling te kunnen toepassen

Inhoud

- 4 korte casus
- Hoe verloopt de normale slaap en wat is het effect van een goede slaap op de mens.
- Ontstaan van slaapproblemen
- Herkennen van slaapproblemen
- Gevolgen van slaapproblemen
- behandelopties

Mw A.

65 jaar opgenomen op PAAZ,
psychotische depressie,
niet reagerend op behandeling

VG COPD en recidiverende depressies

Mw A.

Diverse anti-depressiva

Pijn kaak, slikstoornissen (10 kg afgevallen)

Angst

Opname gerontopsychiatrische afdeling

Mw A.

Bij opname gerontopsychiatrische afdeling:

Agitatie, afweer

Slaapstoornis

Blaasretentie

P: gabapentine, rivastigmine pleister, low dose mirtazepine, low dose levomepromazine

Fitbit onderzoek (hoogst haalbare) veel WASO lijkt gekoppeld aan REM slaap

Mw A.

Na 1 mnd lichte verbetering qua angst en agitatie

Blaasretentie verdwenen

Na 3 maanden verdere afname angst en lichte verbetering stemming

Toename diepe slaap

Mw A.

Na jaar geleidelijke toename depressie, toename angst

Start lithium

Lichte verbetering

PSG ahi 9/uur ODI 18/uur min O2 82% gemiddeld 94%

Ivm verwacht ontslag naar huis verwijzing longarts

Mw A.

10m longarts volledig afbouwen lorazepam 3mg/ dag

Ademhalingsproblematiek in slaap verdwijnt

Mw B.

64 jaar

Vanaf 18 jaar manische psychoses

Heftig waarbij tijdens manie opname HIC

BMI 42

Uitgebreide polyfarmacie

Mw B.

Haldol 15 mg/dag depot

Oxazepam

Depakine ipv in verleden lithium langdurige (nefroge diabetes insipidus)

P: PSG ahi 75/uur min O2 72%

Mw B.

Start CPAP

Watchpat onderzoek 2 jaar later: grote discrepantie tussen apnoe's registratie via CPAP toestel en onderzoek

Iom longarts voorstel over op BiPAP, waarvoor ziekenhuis opname noodzakelijk

Mw B.

Elke 6 weken manische ontregeling

Hogere drukken instellen bij CPAP

Afname ahi en frequentie en ernst manische episodes

Geen opname op HIC meer noodzakelijk

Mw B.

Inmiddels blijkt uit registratie

Dagelijks 11 uur CPAP gebruik

1 week voor eerste verschijnselen manie sterke afname 1 a 2 nachten
duur CPAP gebruik naar 4 a 5 uur, 10 dagen voor start extra
behandeling vanwege manische ontregeling

Meer anticiperen in vroegere fase

Casus mevrouw C.

40 jaar oud, gehuwd, 3 kinderen

16 jaar RRMS, diverse relaps

Mei 2021 sensibiliteitsstoornis li, acute inprentingsstoornis, MRI zeer actief beeld betrokkenheid hypocampi, opname MMC, sept 2021 Huize Padua, totaal bijna 1 jaar in Posey bed

april 2022 naar huis gehaald door ouders

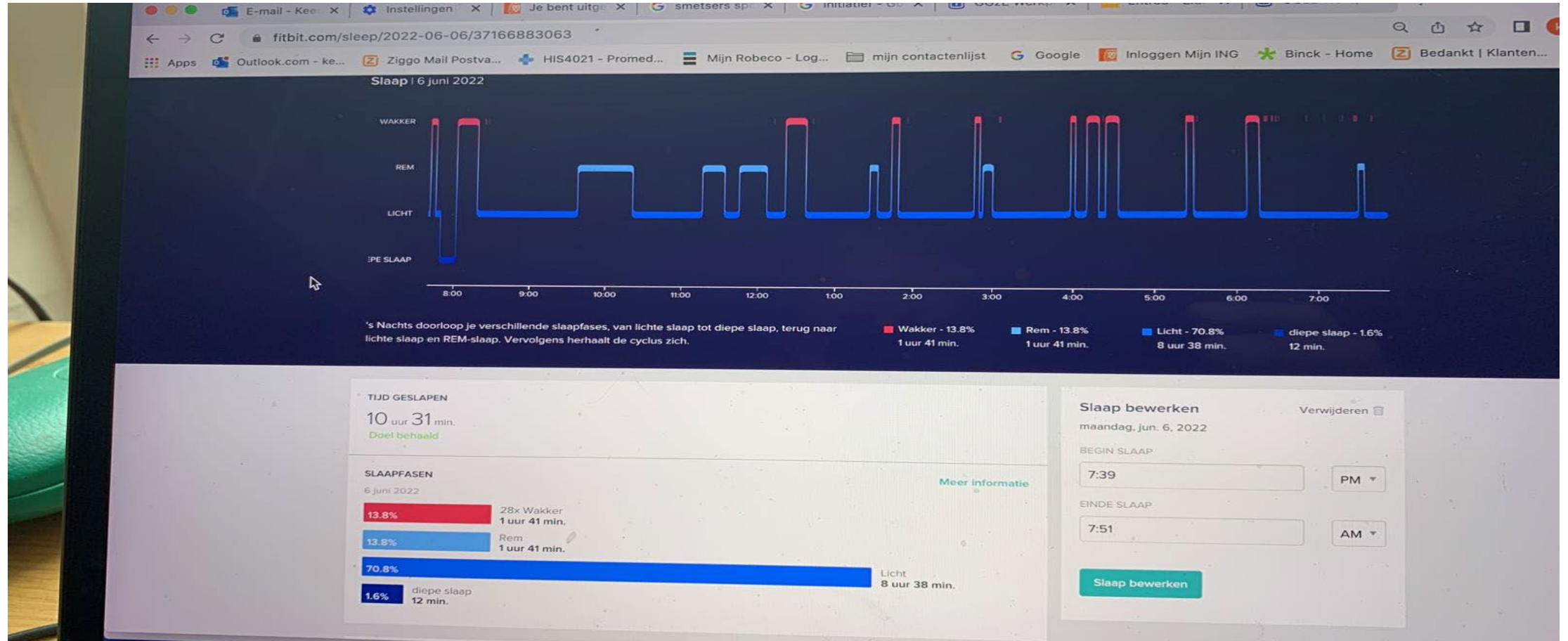
Juni 2022 in consult door neuroloog gevraagd ivm complexe MS

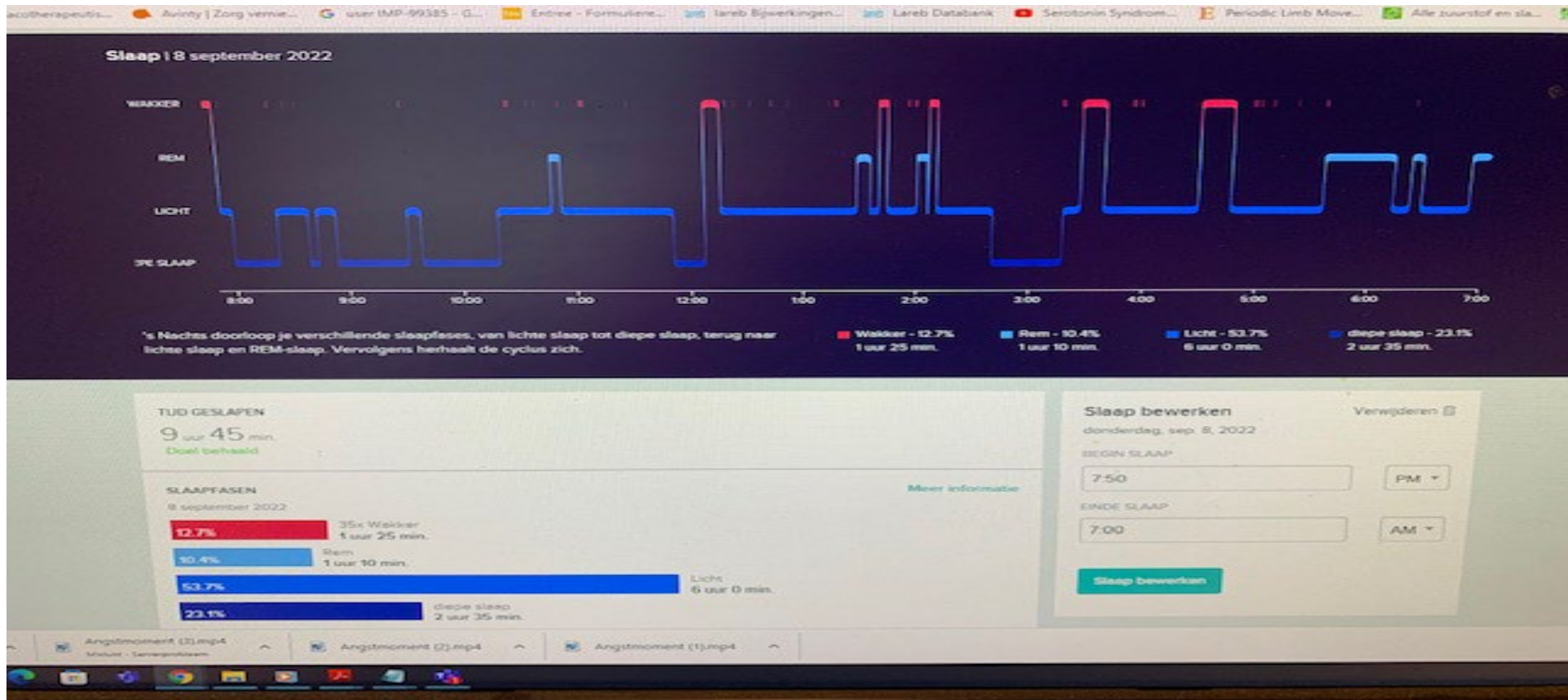
Slaap

- Nachtelijke onrust
- Gillen dag en nacht
- Verward
- Herkent ouders niet
- Slaapt in POSEY bed
- blaasretentie
- Lorazepam en olanzapine

Fitbit foto 6-6-2022

Fitbit

Behavioral sleep disorder ?

- Ernstige angst stoornis niet behandeld
- Bijwerkingen medicatie: olanzapine en lorazepam
- Soporeuze mentale toestand
- Mogelijk door MS uitgelokte slaapstoornis

Behandeling

- Exelonpleister
- Low dose rivotril 0,25 mg
- Low dose gabapentine 25 mg
- Bupropion 37,5 mg
- Cipramil 2 mg
- Lorazepam en olanzapine zn
- Midazolam neusspray

Beloop

Sinds augustus 2022 geleidelijke verbetering

- Stop Posey bed
- Verdwijnen blaasretentie
- Wel nog veel angst

januari 2023 PSG normaal slaappatroon

Inmiddels deel thuis,resteert amnestisch syndroom

Casus mevrouw D.

63 jaar oud, ongehuwd

2010 aanpassingsstoornis gemengd met angstige en depressieve stemming

2011 dementie NAO

2023 ongespecificeerde neurocognitieve stoornis

Casus mevrouw D.

2018 opname in isoleer met agitatie, agressie en angst

Haldol en lorazepam soms parenteraal

Maart 2021 observatie gedrag en nacht

Mei 2021 slaap video registratie

Casus mevrouw D.

slaap video registratie elke 5 minuten wakker en herhalen dood, angst, scheldwoorden etc

Overdag blijven deze episoden ook vaak voorkomen

Casus mevrouw D

video :

Casus mevrouw D.

Start nozinan 2,5 mg

Start rivastigmine pleister 4,6 mg

Later gabapentine , melatonine en

Cipramil 2 mg

Geleidelijke afbouw haldol

Casus mevrouw D.

Eerst toenemende katatonie opbouw lorazepam tot 17,5 mg/dag

Oktober video slaap registratie toont periodes van 50 min slapen dan pas wakker

Fitbit sterk toegenomen diepe slaap

Maart 2022 val en elleboog luxatie fractuur wrs bijwerking van cipramil
8 mg

Casus mevrouw D.

Juni 2022 nog verdere verbetering diepe slaap

December 2022 geregeld slapen op gewone slaapkamer

Wisselend gedrag maar sterke verbetering van kwaliteit van contact

Verdere beloop gecompliceerde door herhaalde ziekenhuisopnames, stop alle medicatie en teruggeplaatst om te overlijden, herhaalde malen weer opgeknapt

Geregeld episodes van agitatie en agressie

Relatie tussen slaapproblemen en de psychische problemen

Angst

Depressie

Psychiatrische problematiek met agressie en agitatie

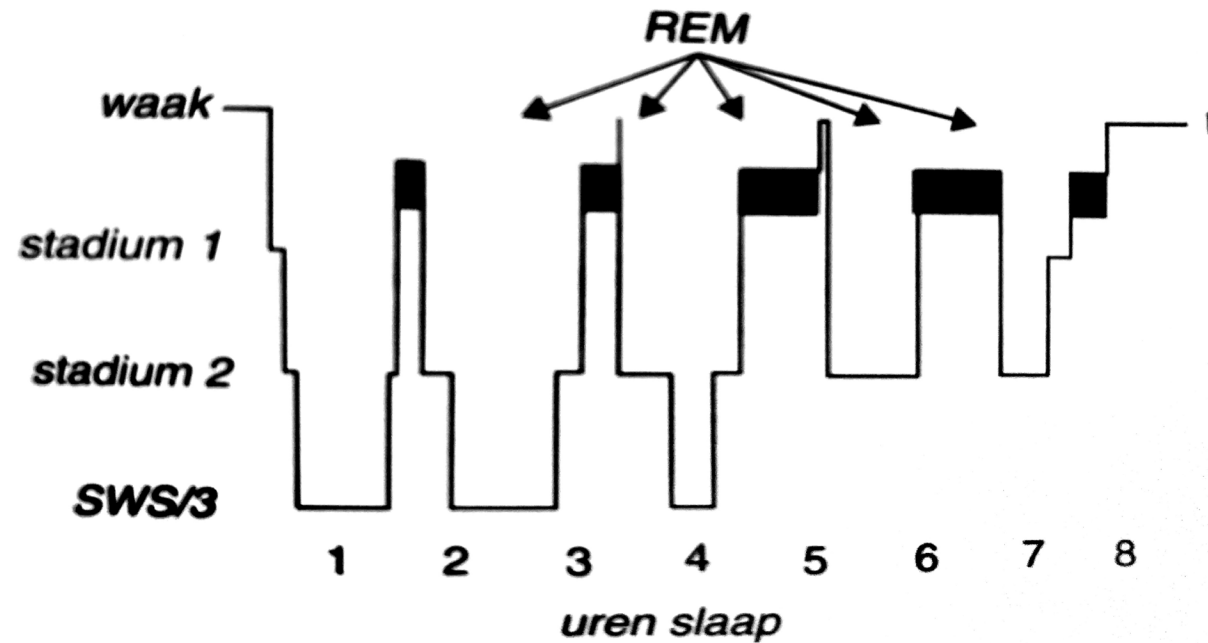
Onrust

Mentaal functioneren geheugen

Oorzaak of gevolg

normale slaap

- Individueel bepaald: qua duur, opbouw, inslaaptijd
- Belangrijke onderdelen: nrem stadia 1-3 en rem

Gevolgen goede slaap

Diepe slaap

- Herstel brein: reiniging, aanvullen energievoorraden
- Geheugenfunctie en leervermogen
- Groeihormoon en immuunsysteem

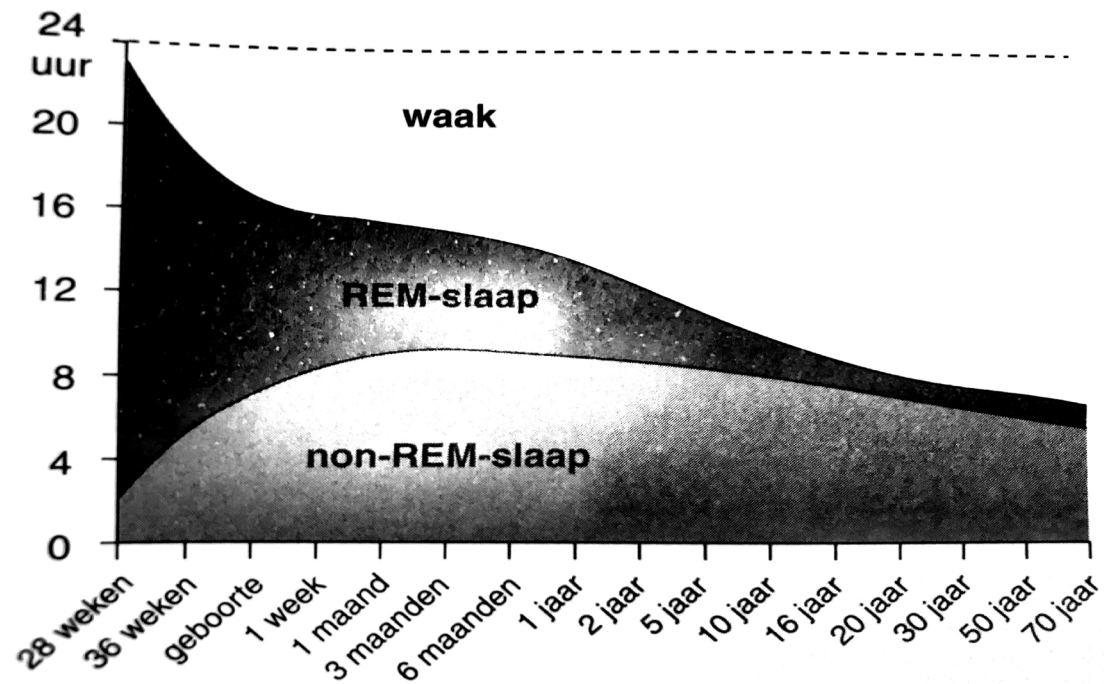
REM slaap

- emotionele verwerking

Effect leeftijd

- Minder diepe slaap en meer wakkere periodes in bed

Ontstaan van slaapproblemen

- Neurologische, psychiatrische en somatische oorzaken
- Slaapstoornissen 6 categorieën
  1. chronische insomnie
  2. slaapgerelateerde ademhalingsstoornissen
  3. Hypersomnieën
  4. Circadiane slaapwaakstoornissen
  5. Parasomnieën
  6. Slaapgerelateerde bewegingsstoornissen

Slow wave sleep

Meest bedreigd in psychiatrische patiënten populatie

Oa door sterk verstoorde REM slaap

Mn anti-cholinerge invloed remt kwaliteit van REM slaap

Slow wave sleep

Directe verbetering

Gabapentine

Melatonine

Trazodon

Diverse antipsychotica en antidepressiva (cave anticholinerge effect)

verslechtering

benzodiazepines

Cholinerge hypothese

Nieuw medicament xanomeline antipsychoticum aangrijpend op muscarine receptoren en niet op D2-dopaminerge receptoren

Praktijk:

Frequent voorkomen van blaasontledigingsstoornissen bij REM slaapproblematiek (10%) leidend tot niet herstellen depressie en/of angststoornis

Verbetering van beide door rivastigmine

Vagusstimulatie bij depressie

Cholinerge hypothese

a role for acetylcholine in the pathophysiology of mood disorders

Waarschijnlijk zal goede balans nagestreeft moeten worden

Herkennen van slaapproblemen

- Stel goede vragen: niet slaapt u goed?

Herkennen van slaapproblemen

- Slaap(druk) overdag
- Moeheid
- Psychiatrische problematiek bv angst, depressie
- Heel veel plassen
- Slaapwandelen
- Nachtelijk maagzuur
- Nachtelijke defaecatie
- geheugenproblemen

Herkennen van slaapproblemen

- Roepen in de slaap
- Extreem bewegelijk of agressie in de slaap
- Kramp in de ochtend
- Bang om te gaan slapen
- Klagen over slapeloosheid
- Nachtmerries
- Heel veel zweten
- Nachtelijke verwardheid

Gevolgen van slaapproblemen

Bij langdurig bestaan kunnen deze ernstig zijn:

- Hart en vaatziekte
- Psychische stoornissen, aandacht en concentratie
- Zelfs relatie met dementie gelegd
- Meer kans op fouten of ongelukken

Gevolgen van slaapproblemen

Niet genezen depressie of angststoornis is slaapproblemen tot tegendeel bewezen

interventies

Slapeloosheid: ritueel, hygienemaatregelen, psychotherapie

Slaapgerelateerde ademhalingsstoornissen: afhankelijk van de ernst: spalk, rugligging voorkomen, CPAP, of on demand beademing

REM slaapstoornissen: medicatie saneren, behandelen: rivotril, gabapentine, melatonine, exelon

interventies

Slaapgerelateerde bewegingsstoornis: tandeknarsen, PLMS, RLS,
belangrijk dat aandoening interfereert met slaapkwaliteit, mn arousal
saneren medicatie SSRI en TCA, rivotril, ropinirol, gabapentine

Onderzoek naar slaap

Fitbit

Dagboek

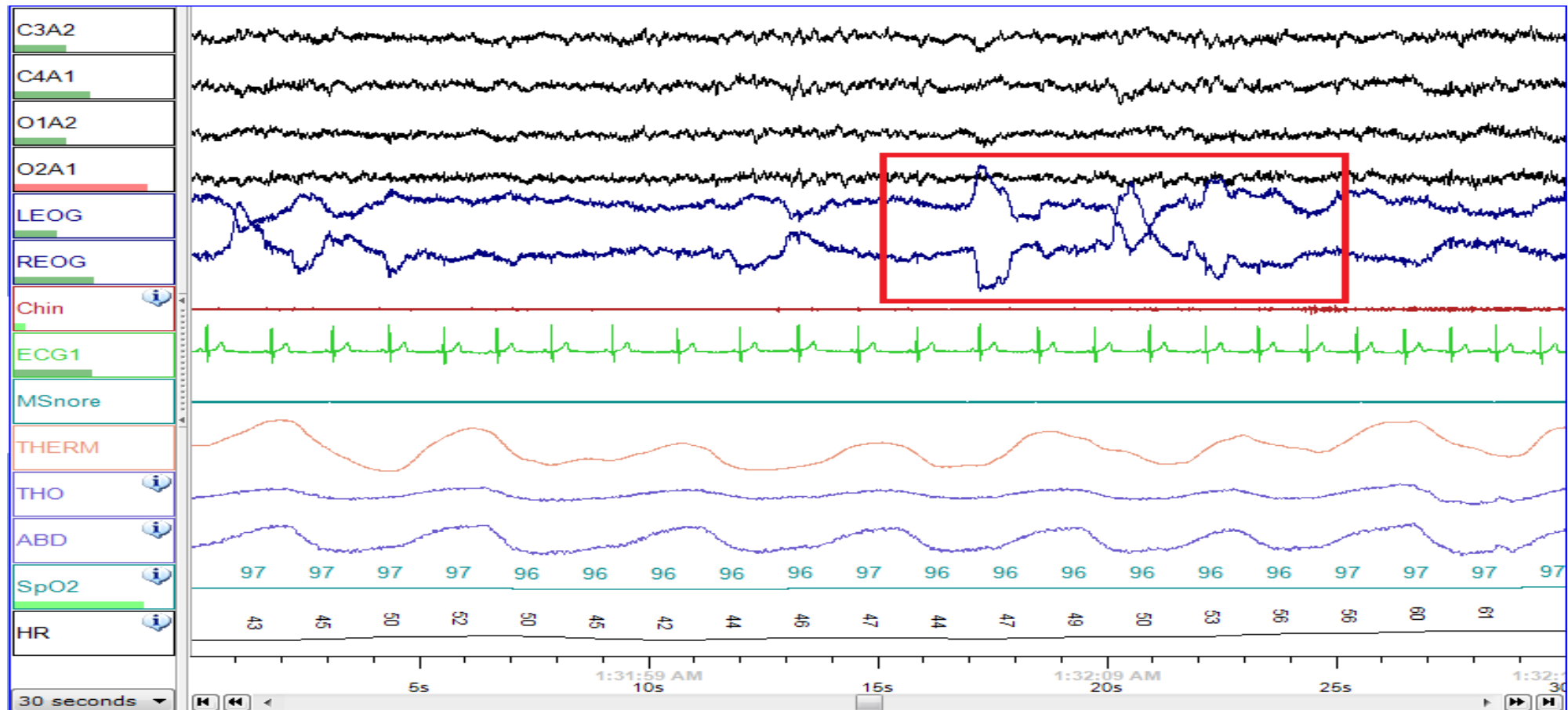
Videoregistratie

polysomnografie

polysomnografie

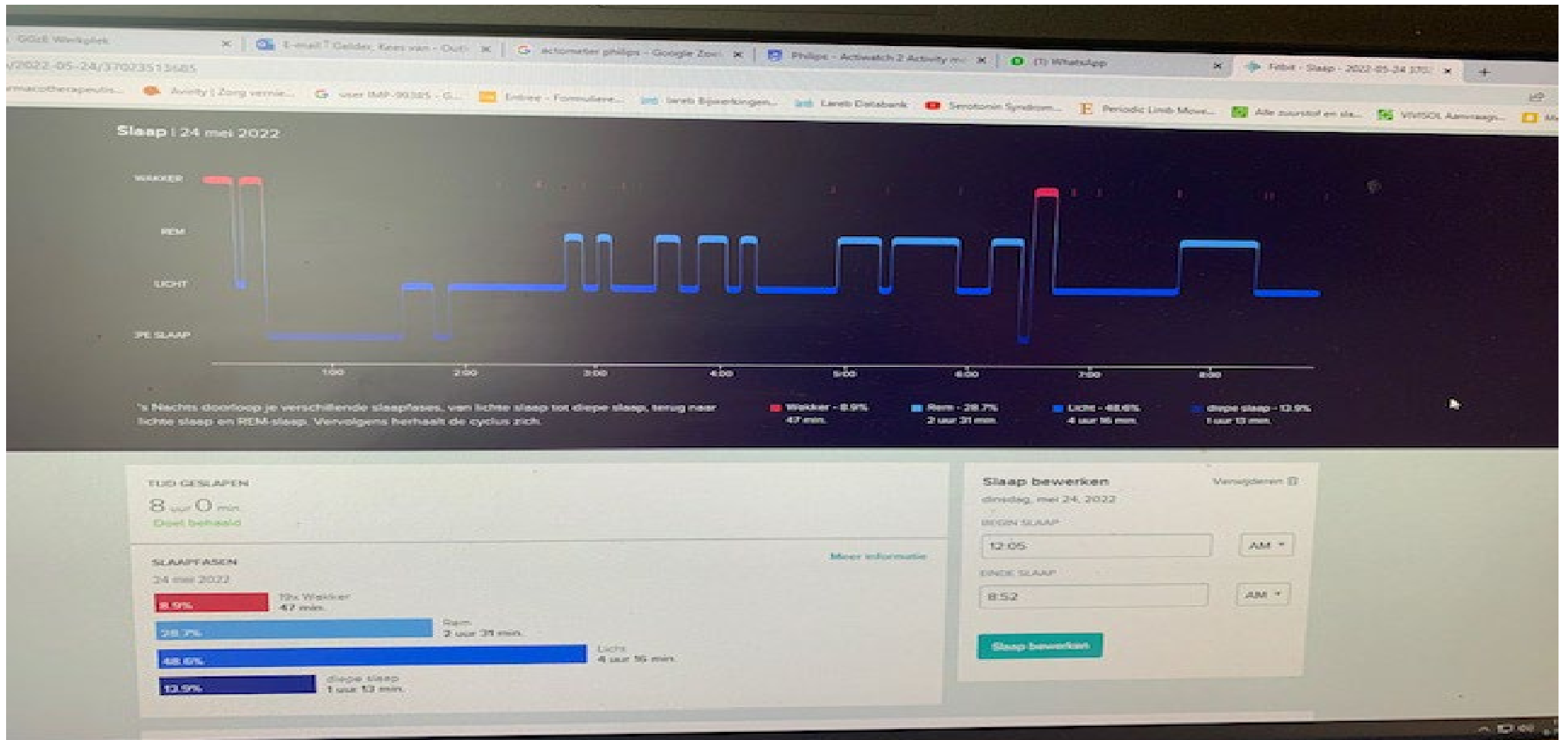
incidentie

Vele malen hoger dan in gezonde populatie

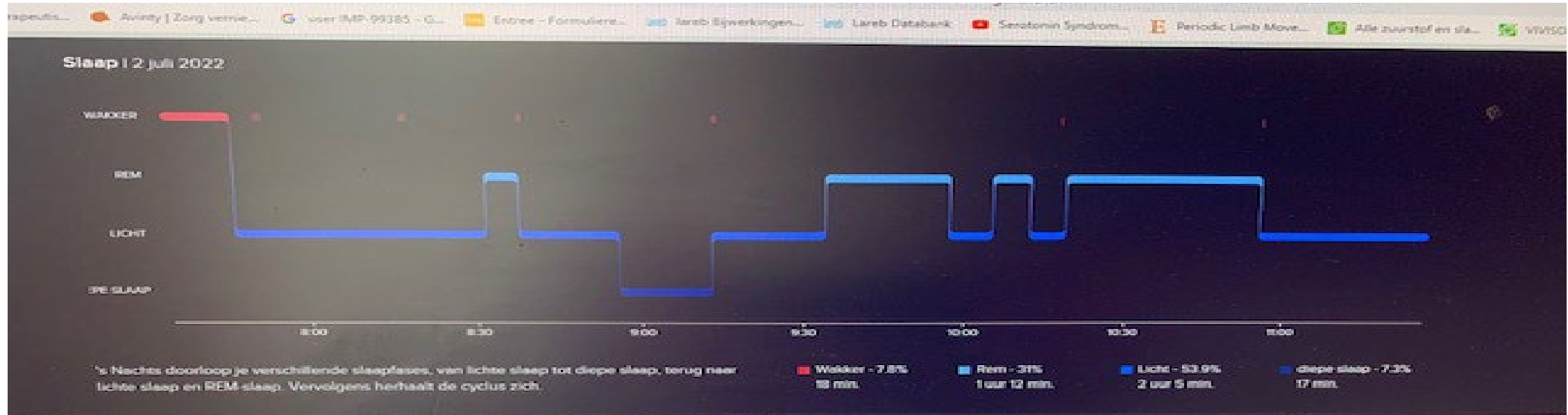
Bv OSAS 2% in psychiatrie 36%

In gerontopsychiatrie 90%, waarvan grootste deel klinisch relevant

REM slaap stoornis bij Parkinson

Chronische angst stoornis

TUUD GESLAPEN

3 uur 34 min.

SLAAPFASEN

2 juli 2022

Slaap bewerken

Verwijderen

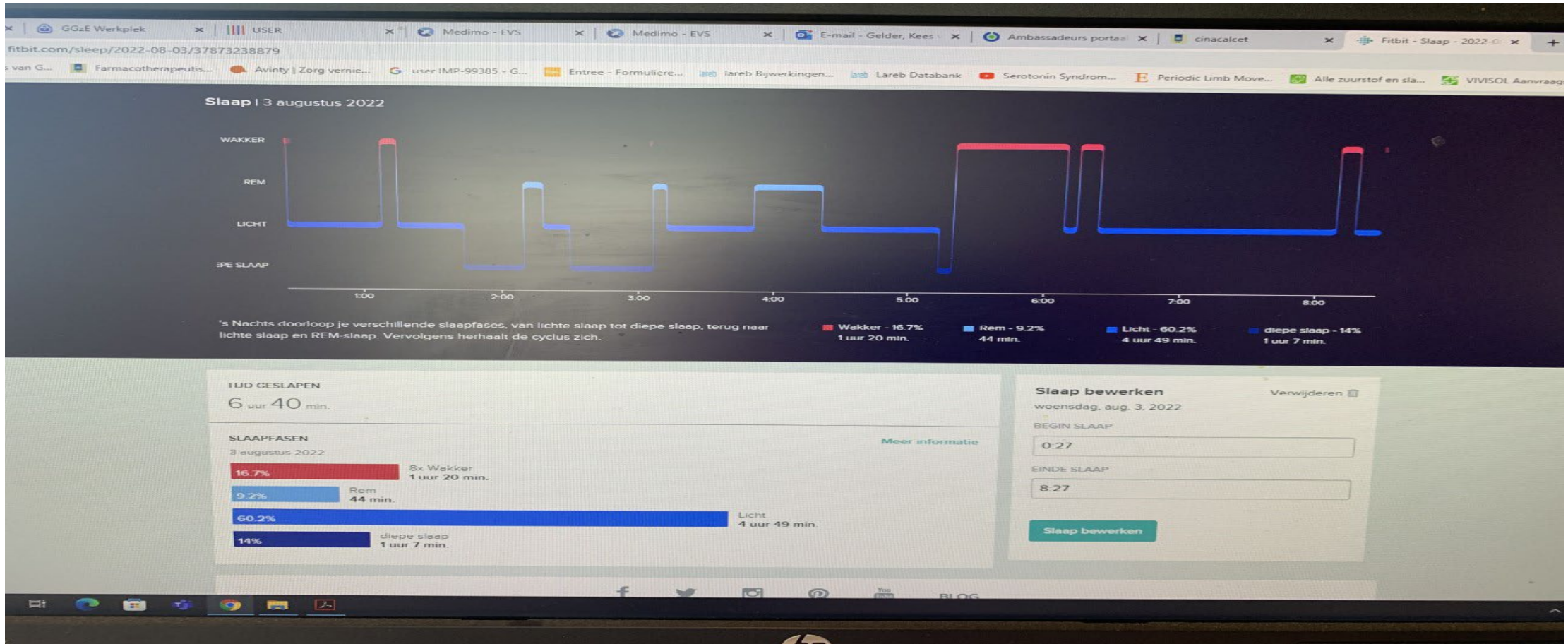
zaterdag, jul. 2, 2022

BEGIN SLAAP

EINDE SLAAP

Slaap bewerken

Ernstige gedragsstoornis bij gebruik CPAP

Samenvatting

- Gericht zoeken om te herkennen
- Duidelijke alarmsignalen
- Komen erg veel voor
- Medicatie groot deel van het probleem
- Indien ernstig, veel arousals behandelen
- Zeer vaak onder behandelt en niet onderkent

conclusie

- Slaapstoornis opsporen geeft sterke verbetering kwaliteit van leven
- Verbeterd angststoornis, depressie
- Lichamelijke verbetering mn overgewicht reductie, verbeteren cardiale conditie